

DESCRIPCIÓ DEL FONS DOCUMENTAL DE L'AJUNTAMENT DE BADALONA

1. ÀREA D'IDENTIFICACIÓ

Codi de referència

AHBDN 001

Nivell de descripció

Fons

Títol

Ajuntament de Badalona

Data(es)

Data de creació i agregació: 1686-1945 (predomina 1800 – 1945)

Volum i suport

Documentació en paper: 170 metres (2.507 unitats d'instal·lació)

2. ÀREA DE CONTEXT

Nom del(s) productor(s)

Ajuntament de Badalona

Història del(s) productor(s)

L'Ajuntament és l'òrgan de govern que administra els interessos del municipi. El municipi català actual és el resultat d'un procés que s'inicià a la baixa edat mitjana amb la finalitat de solucionar els interessos comunals.

Els orígens d'una primitiva organització municipal els trobem a l'any 1389, quan una sentència arbitral declarava els badalonins "sòlids i afocats" dels senyors. La resolució es produí després d'un seguit de plets mantinguts entre els pagesos badalonins i els senyors feudals. La solució no va satisfer les aspiracions dels pagesos, però serví per unir els homes de la parròquia, elegir un síndic i crear un deute col·lectiu. L'any 1430, Alfons el Magnànim, mancat de diners, vendrà el terme de Badalona a la ciutat de Barcelona, i així Badalona assegurarà definitivament la seva independència dels senyors, però la incipient estructura iniciada en la lluita contra aquests senyors no prosperà en una organització consolidada de la comunitat badalonina.

Badalona, durant l'època moderna, fou una vila sota jurisdicció reial. Després de la primera guerra dels Remences, el rei Joan II confirmà, al maig de 1472, els privilegis, usos i costums de la vila, entre els quals es trobava el fet de ser vila de jurisdicció reial, incorporada a la ciutat de Barcelona sota el sistema de carreratge. Aquesta situació es mantingué fins al 10 de juny de 1595, quan el virrei i capità general del principat de Catalunya (nomenat pel rei Felip II) concedí a Badalona diversos privilegis, entre els quals, el títol d'Universitat i el dret a elegir els diversos càrrecs

públics pel sistema d'insaculació. Fins a aquell moment, aquests càrrecs eren escollits a viva veu en una reunió de veïns convocada a la plaça. Els requisits per poder accedir a l'elecció variaven segons el càrrec, però una norma general era disposar de capacitat econòmica, ser home casat o haver-ho estat, i no tenir deutes amb la municipalitat.

Aquesta estructura es va mantenir fins al 1716, amb la promulgació del decret de Nova Planta. El decret va abolir el sistema de consells, l'elecció per insaculació i altres privilegis municipals. L'Ajuntament, institució d'origen castellà, va substituir a la Universitat. Des d'aquest moment el govern municipal de Badalona, el formaren cinc regidors –un d'ells exercia el càrrec de batlle– i a la dècada dels trenta, s'amplià a sis regidors.

Les autoritats municipals van ser nomenades directament per l'Audiència, representant de la corona a Catalunya. A mitjan segle es va modificar el sistema: el càrrec de batlle va passar a tenir una durada de dos anys i el de regidor, la durada d'un any. També el nomenament directe aviat va ser substituït per l'elecció per terna en el cas del batlle i per llistes doblades, en el cas dels regidors.

El 1766 Carles III introduí unes tímides reformes que modificaven el funcionament del municipi. Es crearen dos nous càrrecs: els diputats del comú i el síndic personer. A Badalona, es van nomenar dos diputats del comú, per tractar-se d'una població d'entre 200 i 2.000 habitants. Aquests síndics havien d'intervenir en tot el que afectava els proveïments de la població, en matèria de mercats, arrendaments i altres aspectes relacionats amb l'activitat econòmica. Pel que fa al síndic personer, havia de fiscalitzar els regidors i defensar els ciutadans dels abusos del govern local. D'aquest període es conserva, dins el mateix fons, un nombre reduït de documents dels segles XVII i XVIII que només permeten conèixer algunes de les funcions o activitats desenvolupades.

Pel que fa al règim municipal, no hi va haver més modificacions substancials fins a la instauració del municipi liberal a partir de la Constitució de 1812. Durant els anys trenta i quaranta, el municipi es va perfilar com una peça més de l'engranatge de l'Estat, tot i conservar una gran d'autonomia. L'Ajuntament tindrà encomanada l'administració del municipi, que s'exercirà a partir de l'alcalde com a òrgan unipersonal i màxima autoritat municipal, i mitjançant el Ple, integrat per l'alcalde i els regidors, com a màxim òrgan col·legiat de govern. La documentació d'aquests organismes es conserva de forma continuada des dels anys trenta del segle XIX. El 1924, l'Estatut Municipal va crear la Comissió Municipal Permanent que s'ha mantingut fins a l'actualitat, encara que amb canvis en la denominació i atribucions.

Les competències i activitats exercides pel municipi han estat determinades per la legislació de cada període. Els ajuntaments han tingut atribucions en matèria de proveïments, salut pública, beneficència, educació, obres i infraestructures, seguretat i recaptació d'impostos, entre altres, així com en algunes competències delegades per l'Estat: serveis militars, població, processos electorals i recaptació de determinats impostos.

La documentació municipal conservada és un reflex de totes aquestes competències.

Història arxivística

L'Ajuntament de Badalona acordà crear, el 1979, l'Arxiu Històric de la Ciutat de Badalona (AHBDN) amb l'objectiu de recollir i posar a l'abast dels investigadors i del públic en general el patrimoni documental de la ciutat de Badalona. Amb aquesta finalitat, l'Ajuntament dividí el fons municipal i correspongué a AHBDN tota la documentació anterior a 1930. Posteriorment, l'any 1983, acordà una nova transferència que ampliava el fons municipal fins a l'any 1945.

El 1978 el Museu de Badalona, que per estatuts gestiona l'Arxiu Històric, adequà a la quarta planta de l'edifici del Museu l'espai i les instal·lacions necessàries per acollir l'Arxiu.

La documentació municipal ha patit diverses espoliacions al llarg de la història. Tenim documentada la destrucció d'importants volums de documentació per motius bèl·lics i per motins. Un altre fet que contribuí probablement a la pèrdua de documentació fou la manca d'espai de l'edifici on l'Ajuntament de Badalona tenia la seu, al barri del Dalt de la Vila. A mitjan segle XIX, l'Ajuntament es traslladà a un nou edifici, a l'actual plaça de la Vila, on també s'ubicà l'arxiu, que hi romangué fins als anys seixanta del segle XX.

Durant la Guerra de la Independència, segons Josep M. Cuyàs Tolosa a l'obra *Història de Badalona segles XIX i XX*, es va perdre la documentació que es conservava a l'arxiu. Aquesta és la primera pèrdua que tenim documentada i la que segurament afectà més volum de documentació. La destrucció afectà la quasi totalitat de la documentació, que pertanyia a un període històric força extens. Avui, per tant, són molt escassos els documents conservats anteriors a la Guerra de la Independència. Per contra, des del 1820, la documentació és força abundant i les sèries són continuades.

Els motins de quintes provocaren gran inestabilitat. Aquest és el cas del motí de juliol del 1845 que ocasionà la destrucció, per part dels amotinats, de tota la documentació relacionada amb les lleves. Succeí el mateix amb el motí de quintes del 1870 que, iniciat a Gràcia i estès per les poblacions de la rodalia de Barcelona, arribà a Badalona el 5 d'abril com a resposta de les classes populars per la crida de 40.000 quintos.

Pel que fa als inventaris antics que es conserven del fons municipal, el primer és de l'any 1872, i forma part de l'inventari de béns de l'Ajuntament. Les sèries més antigues corresponen a les dècades de 1820 i 1830. També comptem amb dos inventaris més, un del 1892 i l'altre del 1906. El 1931 fou nomenat arxiver municipal Isidre Sabater que ocupà el càrrec fins al 1945. Sabater portà a terme una gran labor d'organització i descripció del fons, i els seus inventaris també es conserven a l'arxiu.

Aquests inventaris ens permeten determinar amb força exactitud la documentació que no ha arribat fins als nostres dies. Tot fa pensar que, en una data indeterminada i probablement per falta d'espai, alguns documents foren destruïts.

Als anys seixanta del segle XX, l'Arxiu Municipal es traslladà a la planta baixa de l'Escola de Música fins que a l'any 1979 la documentació més antiga es va aportar a l'Arxiu Històric.

Entre el 1982 i el 1985, el sistema de descripció va seguir les normes de classificació per als arxius municipals publicades pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya el 1982. El 1986 el fons municipal es trobava en diversos nivells d'organització i descripció i, a partir d'aquesta data, es començà a aplicar un nou quadre de classificació basat en criteris funcionals i orgànics. Una bona part de la documentació es va sotmetre a la reclassificació amb l'objectiu de recuperar l'ordre original. En aquesta data es va iniciar la descripció que ha donat lloc a *l'Inventari-catàleg del fons de l'Ajuntament de Badalona*.

Dades sobre l'ingrés

El 1979 s'acordà transferir a l'AHBDN la documentació municipal anterior al 1930 i uns mesos després es feia efectiva. El 1983 es va acordar fer una nova transferència que ampliava el fons municipal fins a l'any 1945. Excepcionalment, als anys 90 del segle XX i a principis del segle XXI s'han produït transferències que completaven l'acord del ple.

3. ÀREA DE CONTINGUT I ESTRUCTURA

Abast i contingut

El fons conté els documents produïts i rebuts per l'Ajuntament en l'exercici de les seves funcions, competències i serveis al llarg de la seva història. Aquest conjunt documental és el testimoni de les relacions entre l'Ajuntament i els ciutadans, com també amb altres institucions, administracions i associacions.

Sistema d'organització

Entre el 1982 i el 1985, el quadre de classificació i els treballs de descripció que es portaren a terme tenien com a referència les normes de classificació per a arxius municipals proposades pel Servei d'Arxius de la Generalitat de Catalunya publicades el 1982. El 1986 es va deixar d'aplicar aquest sistema i es va elaborar un quadre de classificació que combina bàsicament els criteris funcional i orgànic.

Com a referència, s'ha tingut en compte l'inventari del fons municipal dels anys trenta del segle XX, i les normes del Grupo de archiveros municipales de Madrid. *Cuadro de organización de fondos de archivos municipales: Ayuntamientos con Secretarías de primera Categoría*, 1984 i les Normes per

a la classificació de la documentació municipal que el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya va proposar el 1989.

Pel que fa als epígrafs dels subfons, sempre que ens ha estat possible ens hem adaptat a les propostes de les *Normes per a la classificació de la documentació municipal*.

La documentació està organitzada a partir de sèries o grups de documents, que deriven de la tramitació continuada de les activitats al llarg del temps i dels procediments administratius. Dins de cada sèrie o grup, els documents es troben ordenats per cronologia, tot i que hi ha algunes sèries ordenades amb criteri alfabètic.

El fons està organitzat, en un primer nivell, segons el quadre de classificació següent:

1. Administració General
2. Hisenda
3. Proveïments
4. Assistència Social i Beneficència
5. Sanitat
6. Obres i Urbanisme
7. Cultura
8. Ensenyament
9. Demografia
10. Eleccions
11. Serveis Militars
12. Seguretat Pública
13. Serveis Agropecuaris

Informació sobre avaluació, tria i eliminació

Custòdia permanent.

Incrementos

Es preveuen nous ingressos que són de conservació permanent.

4. ÀREA DE CONDICIONS D'ACCÉS I ÚS

Condicions d'accés

Accés lliure.

Condicions de reproducció

Lliure, només està condicionada al seu estat de conservació i, pel que fa als documents de caràcter creatiu (plànols cartells...), a les obligacions que es deriven de l'aplicació dels drets d'explotació en cada cas concret.

Llengües i escriptures dels documents

Castellà i català.

Instruments de descripció

CARRERAS GARCÍA, Montserrat. "Arxiu Històric de la Ciutat de Badalona" dins *Guia dels Arxius Històrics de Catalunya*, 5, p. 263-303. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, 1992.

Inventari catàleg del fons de l'Ajuntament de Badalona. La descripció està basada en el quadre de classificació i és, sens dubte, l'instrument de descripció més complet amb què comptem.

5. ÀREA DE DOCUMENTACIÓ RELACIONADA

Bibliografia

■ Sobre el fons:

"L'Arxiu Històric a Badalona" dins *Revista de Badalona* (Badalona), núm. 2091 (abril 1979), p. 14.

Arxiu Històric de la Ciutat de Badalona. Badalona: Museu de Badalona, [1994], [tríptic].

CARRERAS GARCÍA, Montserrat . "Arxiu Històric de la Ciutat de Badalona", dins *Guia dels Arxius Històrics de Catalunya*, 5. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, 1992, p. 263-303.

CARRERAS GARCÍA, Montserrat. *Estudi i avaluació d'unes sèries documentals: la secció I del fons municipal de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Badalona*. Direcció del treball: Josep Matas. Treball del I Màster en Arxivística organitzat per la Universitat Autònoma de Barcelona, 1990.

COSTA MARTORELL, M. Àngels. *Organització i descripció de diversos fons documentals de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Badalona, 1936-1939*. Director: Ramon Alberch. Treball del IV Màster en Arxivística organitzat per la Universitat Autònoma de Barcelona, 1999.

ROMERO LABRADA, M. Dolors. *Organització i descripció d'una part del Fons Municipal de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Badalona*. Treball del V Màster en Arxivística organitzat per la Universitat Autònoma de Barcelona, 2003.

SABATER, Isidre. "Memòria de l'arxiver municipal: any 1935" dins *Butlletí Oficial de l'Ajuntament de Badalona* (Badalona, gener de 1935), p. 5-9.

SABATER, Isidre. "L'Arxiu municipal: una interessant memòria de l'arxiver" dins *El Eco de Badalona*, núm. 6 (Badalona, febrer de 1935), p. 1-2.

SAGUÉS, Ramon. "Arxiu Històric de la ciutat de Badalona", dins *Carrer dels Arbres*, núm. 47-48 (Badalona, 1985), p. 3-4.

- Les publicacions que han utilitzat com a font principal la documentació que conté el fons de l'Ajuntament de Badalona són molt nombroses i, per tant, citarem les més generals:

Carrer dels Arbres. Revista-Anuari. Badalona: Museu de Badalona, 1990-2009. (Se segueix publicant).

CARRERAS GARCÍA, Montserrat; VALL SERRA, Núria. *La II República a Badalona, 1931-1936. Una població industrial en crisi*. Badalona: Museu de Badalona, 1990.

CASALS CORTÈS, Núria; PADRÓ WERNER, Jordi. *Història gràfica de Badalona 1880-1939 (Volum I)*. Badalona: Ajuntament de Badalona, 1987.

CASALS CORTÈS, Núria; PADRÓ WERNER, Jordi. *Història gràfica de Badalona (Volum II) 1939-1975*. Badalona: Museu de Badalona, 1993.

CUYÀS TOLOSA, Josep M. *Història de Badalona*. Badalona: (Arts Gràfiques Duran), 7 vols, 1975-1982.

VILLARROYA I FONT, Joan. *Revolució i guerra civil a Badalona. 1936-1939*. Badalona: Ajuntament de Badalona, 1985.

VILLARROYA I FONT, Joan (director). *Història de Badalona*. Museu de Badalona, 1999. (Monografies badalonines, 16)

6. ÀREA DE CONTROL DE LA DESCRIPCIÓ

Autoria i data(es) Montserrat Carreras García, novembre de 2010

Fonts

La bibliografia citada sobre el fons a l'Àrea de documentació relacionada i la mateixa unitat de descripció.

Regles o convencions

Norma de Descripció Arxivística de Catalunya (NODAC). Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Subdirecció general d'Arxius i Associació d'Arxivers de Catalunya, 2007.